

Ways of improving of the strategy and tactics of the financial provision of road transport have been proposed. Directions of increasing the profitability of transport companies have been substantiated. The mechanisms that neutralize financial risks have been elaborated.

financial security, road transport management system, financial resources, revenue, tariff policy, financial risks

Одержано 15.11.14

УДК 351.354:338.001.36:378

І.О. Царенко, асп.

Кіровоградський національний технічний університет

Рейтингові системи ранжування вищих навчальних закладів: українські та світові методики

У статті охарактеризовано концептуальні засади методології проведення ранжування вищих навчальних закладів відповідно до українських та світових рейтингових систем. Розкрито вплив рейтингових систем на поведінку абітурієнтів при виборі вищого навчального закладу. Проаналізовано методики проведення українських рейтингів, виділено найбільш популярні з них та представлено лідерів національних рейтингів. Виокремлено світові рейтингові методики ранжування вищих навчальних закладів та позиції українських університетів в них. Крім того, проаналізовано нову рейтингову багатовимірну систему U-Multirank.

рейтинг, ранжування, конкурентоспроможність вищих навчальних закладів, методика, індикатор, критерій

И.А. Царенко, асп.

Кіровоградский национальный технический университет

Рейтинговые системы ранжирования высших учебных заведений: украинские и мировые методики

В статье охарактеризованы концептуальные основы методологии проведения ранжирования высших учебных заведений в соответствии с украинскими и мировыми рейтинговыми системами. Раскрыто влияние рейтинговых систем на поведение абитуриентов при выборе высшего учебного заведения. Проанализированы методики проведения украинских рейтингов, выделены наиболее популярные из них и представлены лидеры национальных рейтингов. Выделены мировые рейтинговые методики ранжирования высших учебных заведений и позиции украинской университетов в них. Кроме того, проанализировано новую рейтинговую многомерную систему U-Multirank.

рейтинг, ранжирование, конкурентоспособность высших учебных заведений, методика, индикатор, критерий

Постановка проблеми. З огляду на те, що освіта являє собою каталізаторне поле для подальшого формування політичного, економічного, соціального та наукового рівня організації суспільства, якість освітніх послуг є стратегічно важливим чинником для розвитку національного господарства в цілому. Оскільки освітні послуги, здебільшого, продукуються вищими навчальними закладами (далі - ВНЗ), визначення рейтингової позиції є засобом моніторингу якості їх послуг.

Особливо актуальним процес ранжування українських ВНЗ є нині, в умовах трансформаційної перебудови вищої освіти України, на шляху інтеграції у європейське співтовариство. Здійснення процесу моніторингу на сучасному етапі проявляється у

формуванні рейтингів, як національних, так і міжнародних. Тому методика проведення ранжування ВНЗ є достатньо важливою з точки зору її дослідження в напрямку вироблення механізму загалом для подальшого входження ВНЗ до рейтингу чи переміщення на більш високу позицію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема рейтингового оцінювання, зокрема методика їх здійснення, висвітлюються у працях як українських, так і зарубіжних учених, серед них такі, як: Ван Дайк Н. [1], Вітлінський В. [2], Воробйов Ю. [3], Джоббінс Д. [4], Жигоцька Н. [2], Ін Чень [5], Насцимбені Ф. [6], Ніколаєнко С. [8], Лю Н. [5], Оболенська Т. В. [2] та ін. Проте, науковцями не у достатній мірі досліджено питання інтенсифікації процесу подальшого входження ВНЗ України до міжнародних рейтингових систем, проблеми та основні обмежуючі чинники даного напрямку на сучасному етапі.

Постановка завдання. Основною метою даного дослідження є аналіз методології ранжування вищих навчальних закладів світовими та українськими рейтингами та визначення перспектив подальшого входження ВНЗ України до міжнародних рейтингових систем.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, вважаємо за доцільне висвітлити визначення поняття «рейтинг» відповідно до тлумачного словника. Рейтинг – це числовий або порядковий показник успішності або популярності, який відображає важливість або вплив певного об'єкта або явища [10]. Тобто рейтинг ВНЗ – це показник успішності вищого навчального закладу відповідно до визначених методологією критеріїв, який позиціонує університет на ринку освітніх послуг як більш конкурентоспроможний у порівнянні з іншими. Під конкурентоспроможністю ВНЗ маємо на увазі попит на ринку освітніх послуг як серед абітурієнтів, так і серед роботодавців щодо пошуку працівників поміж випускників даного ВНЗ.

Далі, щоб сформулювати актуальність рейтингових систем серед випускників загальноосвітніх шкіл, як основних споживачів освітніх послуг, які в подальшому стануть абітурієнтами ВНЗ, нами було проведено статистичне спостереження. Результати даного спостереження висвітлюємо за допомогою рис. 1.

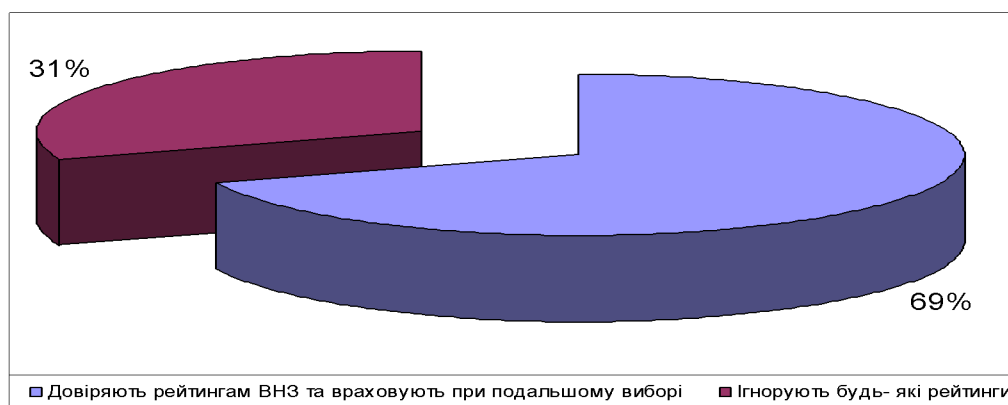

Рисунок 1 – Співвідношення довіри до рейтингів ВНЗ серед випускників загальноосвітніх шкіл, %

Джерело: складено автором на підставі власного опитування

Аналіз статистичного спостереження, свідчить, що рейтингові позиції того чи іншого ВНЗ є досить важливими для абітурієнта і у більшості формують уявлення про престижність ВНЗ, що є одним із ключових моментів, адже більшість випускників

вважають, що престижний ВНЗ забезпечить їм високу якість освіти і працевлаштування в майбутньому, тобто ключові позиції в рейтингу є рекламою ВНЗ.

Серед українських рейтингів, найбільш популярними є:

- ТОП-200 Україна;
- рейтинг Компас;
- рейтинг ВНЗ за показниками Scopus.

Проект „ТОП-200 Україна” є найбільш популярним серед випускників, в межах методики якого місце кожного ВНЗ визначається на основі підсумовування:

- індексу якості науково-педагогічного потенціалу, значення якого змінюється в діапазоні [0– 50%];
- індексу якості навчання, що змінюється в діапазоні [0–30%];
- індексу міжнародного визнання, який змінюється в діапазоні [0–20%].

Кожен з цих комплексних критеріїв визначається групою індикаторів (табл. 1).

Таблиця 1 – Структура критеріїв рейтингової системи ТОП-200 України

Назва критерію	Індикатори критерію
Якість науково-педагогічного потенціалу	<ul style="list-style-type: none"> ✓ кількість штатних співробітників, обраних академіками НАН України, ✓ кількість штатних співробітників, обраних член-кореспондентами НАН України, ✓ кількість професорів серед штатних співробітників ВНЗ, ✓ кількість доцентів серед штатних співробітників ВНЗ, ✓ кількість докторів наук серед штатних співробітників ВНЗ, ✓ кількість кандидатів наук серед штатних співробітників ВНЗ, ✓ кількість штатних співробітників, нагороджених Державною премією в області науки і техніки або Державною премією ім. Т. Шевченка.
Якість навчання	<ul style="list-style-type: none"> ✓ кількість студентів, переможців та призерів міжнародних олімпіад (конкурсів), ✓ кількістю студентів, переможців та призерів загальноукраїнських олімпіад (конкурсів), ✓ співвідношення кількості магістрів до кількості бакалаврів та спеціалістів, масштабом ВНЗ.
Міжнародне визнання	<ul style="list-style-type: none"> ✓ кількістю іноземних студентів, ✓ членством навчального закладу у Європейській асоціації університетів, ✓ членством навчального закладу у Великій хартії університетів, ✓ членством навчального закладу у Євразійській асоціації університетів, ✓ членством навчального закладу в мережі університетів країн Чорноморського регіону.

Джерело: складено автором з використанням [11]

Для порівняння діяльності різних ВНЗ України всі індикатори та критерії, як і загальний індекс рейтингової оцінки, приводяться до нормованої форми таким чином, щоб вони змінювалися в діапазоні [0–100]. Як видно з рис. 2, лідерами рейтингу є КНУ ім. Тараса Шевченка та НТУУ «Київський політехнічний інститут», індекси

рейтингової оцінки яких є порівняно на однаковому рівні, що може свідчити про їх конкуренцію між собою. Більше того, аналізуючи рейтингові позиції даних ВНЗ у 2013 та 2012 роках, спостерігаємо, що позиція НТУУ «Київський політехнічний інститут» порівняно зросла до 80,9, хоча місце рейтингу знизилось з 1 місця у 2013 році (77,62) до 2 місця у 2014 році (80,9), тоді як КНУ ім. Тараса Шевченка піднявся з другої позиції у 2013 році на першу. Третя та четверта позиції рейтингу є незмінними протягом 2012-2014 років. У 2013 та 2012 роках на п'ятій позиції знаходився Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, тоді як у 2014 році на п'яту позицію вийшов НТУ «Харківський політехнічний інститут», а НМУ імені О.О. Богомольця здав свої позиції та перемістився на шосту позицію.

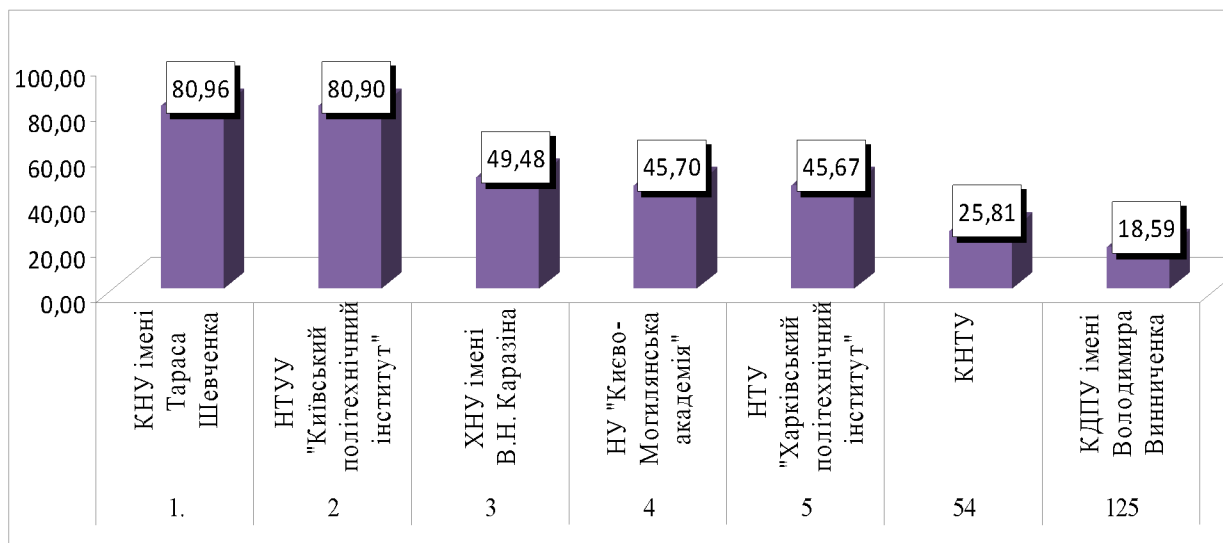

Рисунок 2 – Рейтинг ВНЗ України в 2014 році «ТОП-200 Україна» відповідно до інтегрального показника діяльності

Джерело: складено автором з використанням [11]

До рейтингу «ТОП-200 Україна» входять також і ВНЗ Кіровоградської області. Як видно з рис. 2, Кіровоградський національний технічний університет (КНТУ) знаходиться на 54 рейтинговій позиції, тоді як Кіровоградський державний педагогічний університет (КДПУ) поступається йому та його місце у рейтингу відповідає лише 125 позиції, хоча не дивлячись на те, що інтегральний індекс КНТУ вищий, індекс міжнародного визнання у 2014 році по КДПУ становить 8,29, а по КНТУ – 6,43. Аналізуючи позиції даних ВНЗ у 2013 та 2012 році можна зробити висновок, що рейтингова позиція КНТУ складала: 50 місце у 2012 році та 53 місце у 2013 році, а КДПУ: 130 місце у 2012 році та 126 місце у 2013 році [11].

Рейтинг ВНЗ України „Компас” проводиться із застосуванням методів особистого і телефонного інтерв'ю, опитування за допомогою електронної пошти і онлайн-опитування. Подібна дослідницька методологія була обрана з урахуванням того, щоб досягти якомога більшої кількості випускників різних ВНЗ і важкодоступних респондентів (працедавців, експертів).

При побудові рейтингу враховуються такі критерії, як:

1) оцінка роботодавців, зокрема роботодавці оцінюють українські ВНЗ, як такі, які дають випускникам найкращу підготовку для роботи в їхній компанії. Вага в загальному рейтингу 31%;

2) оцінка експертів. Кадрові вподобання провідних українських компаній, відповіді експертів на питання, які ВНЗ, на їхню думку, дають найкращу освіту в цілому. Вага в загальному рейтингу 29%;

3) оцінка випускників. Задоволеність випускників отриманою ними освітою, і можливістю застосування її в трудовій діяльності. Вага в загальному рейтингу 10%. Даний критерій оцінюється через оцінювання:

- практичної значимості навчання, рівень якого визначається шляхом комплексної оцінки таких показників як: можливість отримати практичні навички та застосувати на практиці отримані теоретичні знання, придбання досвіду самостійного виконання деяких видів робіт у рамках спеціальності, задоволеність організацією практики у ВНЗ (надання бази практики, чітке інструктування викладачами, контроль тощо) та на підприємстві (надання робочого місця, його оснащеність, планування роботи, готовність допомогти в придбанні навичок, умінь тощо), орієнтованість навчальної програми на запити ринку праці, відповідність отриманих знань і навичок потребам роботодавців, можливість одержання у ВНЗ додаткових професій, знань (поглиблене вивчення предметів, додаткової іноземної мови, спеціальних комп'ютерних програм), якість читання більшості лекцій та проведення більшості практичних (семінарських) занять;

- сприяння ВНЗ працевлаштуванню випускників: організація конкурсів на одержання стипендій з ініціативи роботодавців; робота підрозділу з працевлаштування у ВНЗ; організація зустрічей із роботодавцями (презентації компаній, ярмарку вакансій, співбесіди, майстер-класи тощо); спільна робота із представниками підприємств регіону (розробка бізнес-плану для замовника, виконання дипломних, курсових робіт на замовлення підприємств, наукові дослідження з проблем підприємства тощо); відсоток випускників, які знайшли роботу за сприяння ВНЗ;

- досвід трудової діяльності випускників, що являє комплексну характеристику відсотка випускників, які працюють за фахом, задоволеність можливістю одержати перше робоче місце відповідно до отриманої спеціальності та протягом трьох місяців після отримання диплому);

- задоволеність випускників власним ВНЗ, зокрема задоволеність престижністю ВНЗ, відсоток випускників, які обрали б свій ВНЗ для підвищення кваліфікації, відсоток випускників, які порадили б свій ВНЗ роботодавцю, визначення випускниками ВНЗ, які дають найкращу підготовку в цілому ВНЗ, які випускники порадили б знайомому незалежно від спеціальності.

4) Співпраця між ВНЗ і компаніями-роботодавцями, рівень якої визначається шляхом наявної кількості компаній-роботодавців і експертів, які співпрацюють із ВНЗ. Вага в загальному рейтингу 30%[9].

Ще однією оцінкою науково-дослідницької роботи є рейтинг ВНЗ за показниками Scopus. Наукометрична платформа Scopus являє собою платформу, яка представляє рейтинг цитування наукових публікацій ВНЗ України.

Методика визначення рейтингового місця включає:

- кількість публікацій у Scopus;
- кількість цитувань у Scopus.

В результаті рейтинг будується визначенням Індексу Гірша (h-індекс) - показник впливовості науковця, заснований на кількості його статей та їх цитування. Відповідно до останніх даних, висвітлених платформою Scopus лідером поміж українських ВНЗ є Київський національний університет імені Тараса Шевченка, індекс Гірша якого становить 72, що відповідає 11 644 публікаціям та 43 198 цитувань (рис. 3).

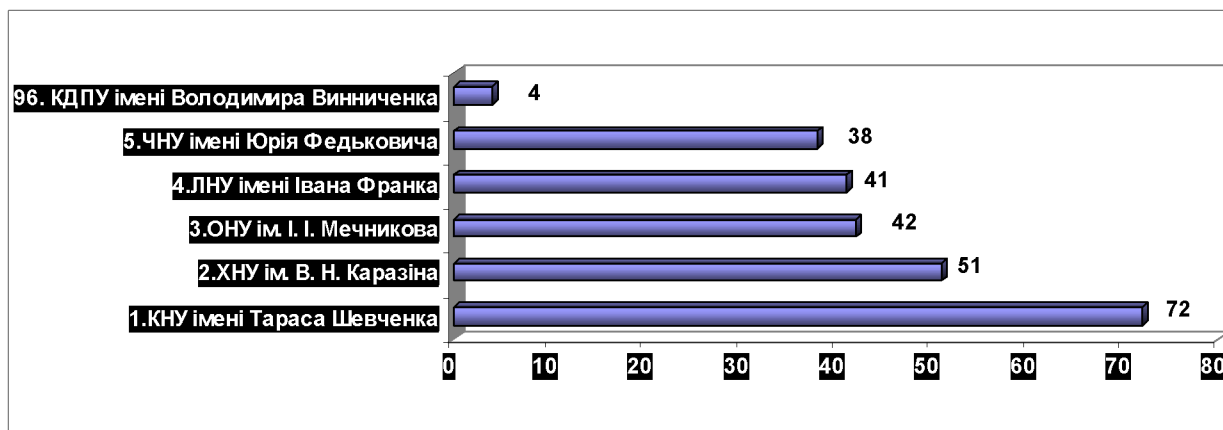

Рисунок 3 – Рейтинг наукометричної платформи Scopus в 2014 році

Джерело: складено автором з використанням [7]

Для порівняння Харківський національний університет, що знаходиться на другому місці, що відповідає 51 значенню індексу Гірша та відповідно 6 715 публікаціям та 27 673 цитувань.

Серед ВНЗ Кіровоградської області до наукометричної платформи ввійшов лише Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка, проте кількість публікацій є незначною і становить лише 22 одиниці та 42 цитування, в підсумку індекс Гірша становить лише 4 та, як результат, ВНЗ займає лише 96 позицію рейтингу при загальній кількості 120 позицій рейтингу [7].

Аналізуючи вищезазначені рейтингові методики, можна прийти до наступних висновків: рейтинг «ТОП-200 Україна» оцінює діяльність вищих навчальних закладів, використовуючи більш інтегровані індекси. У той же час, критерії рейтингу «Компас» відображають оцінку вищого навчального закладу випускниками та працедавцями з точки зору відповідності рівня освітніх послуг потребам ринку праці, тобто останній висвітлює суб'єктивну оцінку ВНЗ як зі сторони роботодавця, так і випускника, а ТОП-200 включає більш фактичні дані, які включені до індексів, наприклад, кількість викладачів, іноземних студентів тощо.

Проте, як можна зауважити, попри різницю в методологіях, перелік лідерів, як видно з вищезначеного аналізу, залишається порівняно однаковим.

Найбільш впливові світові рейтинги представлені наступними:

- Шанхайський або академічний рейтинг;
- рейтинг QS;
- рейтинг Times Higher Education World University Ranking.

Шанхайський рейтинг, або Академічний рейтинг університетів світу, позиціонується його укладачами як порівняльна оцінка науково-дослідницької діяльності у ВНЗ. Таким чином, ВНЗ розглядаються в цьому рейтингу насамперед як дослідні організації, а не як структури, що надають освітні послуги.

Для оцінки результатів науково-дослідної діяльності ВНЗ в Шанхайському рейтингу використовуються шість показників, для підрахунку яких розроблені спеціальні методи і процедури (табл. 2).

Найбільшу вагу (20%) мають критерії, пов'язані з науковими дослідженнями: кількість дослідників і кількість наукових матеріалів. Установі, яка набрала за кожним показником найбільшу кількість очок, присвоюється 100 балів. Решта установ розподіляються відповідно до відсотка від найвищого балу.

Таблиця 2 – Характеристика показників Шанхайського рейтингу

Показник	Ваговий коефіцієнт	Зміст
Alumni	10%	Загальне число випускників даного ВНЗ, які отримали Нобелівську премію або медаль Філдса
Award	20%	Загальне число працівників даного ВНЗ, які отримали Нобелівську премію з фізики, хімії, медицині, економіці чи медаль Філдса з математики
HiCi	20%	Чисельність часто цитованих дослідників, що працюють в 21 предметній області наук про життя, медицини, фізики, інженерної справи і соціальних наук
N & S	20%	Кількість статей, опублікованих в журналах Nature і Science за останні п'ять років
SCI	20%	Загальне число статей, що увійшли в індекси наукової цитованості SCIE і SSCI в попередньому році
Size	10%	Результат ділення суми балів по попереднім п'ятьма показниками на число еквівалентів повної ставки (FTE) академічного персоналу

Джерело: складено автором з використанням [12]

Для отримання підсумкового результату (рейтингового значення по ВНЗ) укладачі Шанхайського рейтингу використовують адитивну згортку, тобто підсумовують окремі показники з урахуванням їх вагових коефіцієнтів. Таким чином, підсумкова формула підрахунку рейтингу виглядає наступним чином:

$$Q = 0,1 * Alumni + 0,2 * Award + 0,2 * HiCi + 0,2 * N\&S + 0,2 * SCI + 0,1 * Size$$

В підсумковий рейтинг включаються близько 500 ВНЗ. Серед лідерів рейтингу, в основному, є американські університети, більше того, Гарвардський університет вже з 2003 року продовжує очолювати даний рейтинг (табл. 3) [12]:

Таблиця 3 – Перших 10 лідерів Шанхайського рейтингу у 2014 році

World Rank	Institution	National Rank	Total Score
1	Harvard University	1	100
2	Stanford University	2	72,1
3	Massachusetts Institute of Technology(MIT)	3	70,5
4	University of California-Berkeley	4	70,1
5	University of Cambridge	1	69,2
6	Princeton University	5	60,7
7	California Institute of Technology	6	60,5
8	Columbia University	7	59,6
9	University of Chicago	8	57,4
9	University of Oxford	2	57,4

Джерело: складено автором з використанням [12]

Рейтинг QS - глобальне дослідження, яке супроводжується рейтингом кращих університетів світового значення за версією британської консалтингової компанії

Quacquarelli Symonds (QS) та включає 800 навчальних закладів. Даний рейтинг складається за такими критеріями:

- думка академічної спільноти (Academic reputation, 30%);
- думка роботодавців (Employer reputation, 20%);
- співвідношення викладачів і студентів (Faculty / student ratio, 20%);
- кількість викладачів із вченими ступенями (10%);
- кількість статей на одного викладача (Papers per faculty, 10%);
- кількість цитувань на статтю (Citations per paper, 5%);
- частка зарубіжних викладачів (International faculty, 2,5%);
- частка зарубіжних студентів (International students, 2,5%).

Перше місце в світовому рейтингу QS World University Rankings займає Массачусетський технологічний інститут (США), два других – Кембриджський університет (Великобританія) та Імперський коледж Лондона (Великобританія), четверте – Гарвардський університет (США), два п'ятих – Оксфордський університет (Великобританія) та Університетський коледж Лондона (Великобританія).

Необхідно також відмітити, що в цьогорічний світовий рейтинг QS увійшло шість ВНЗ України, при цьому два з них потрапило до ТОП-500 рейтингу, а саме - Київський національний університет імені Тараса Шевченка (місце 421-430) та Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (місце 481-490).

За результатами QS World University Rankings 2014/15 до рейтингу також увійшли Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (місце 551-600), Сумський державний університет (місце 651-700), Донецький національний університет (місце 701+) та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (місце 701+).

Зауважимо, що в минулому році лише КНУ імені Тараса Шевченка потрапив до ТОП-500 світового рейтингу, який у 2014 році покращив свої результати у порівнянні з 2013 роком, зокрема: у 2013 році займав 441-450 місце, у 2014 році – 421-430 місце.

Також слід відзначити, що Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна вперше увійшов до світового рейтингу, і одразу потрапив до ТОП-500 найкращих університетів світу.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» також підвищив свій рейтинг – з 601-650 місця у 2013 році до 551-600 місця у 2014 році.

Зазначимо, що у минулому 2013 році до рейтингу кращих університетів світу QS World University Rankings увійшло лише чотири українських університети, тоді як у поточному 2014 році вже шість ВНЗ України, серед новачків, окрім ХНУ імені В. Н. Каразіна, - Сумський державний університет [13].

Методика рейтингу TIMES HIGHER EDUCATION WORLD UNIVERSITY RANKING включає такі групи показників[14]:

- якість навчання;
- якість досліджень;
- інтернаціоналізація;
- трансфер знань.

Якість навчання (в цілому 30%) оцінюється за такими показниками:

- опитування академічної спільноти за якістю освіти (15%);
- співвідношення викладачів і студентів (4,5%);
- співвідношення студентів та аспірантів (2,25%);
- відношення кількості захистів дисертацій в університеті до загальної кількості викладачів (6%);

- відношення загальноуніверситетських доходів до загальної кількості викладачів, що характеризує інфраструктурну забезпеченість науково-освітньої діяльності університету (2,5%).

Якість досліджень (30%) оцінюється за:

- результатами опитування академічної спільноти (18%);
- затратами на наукові дослідження, які розраховуються з урахуванням відмінностей у фінансуванні різних наукових областей шляхом нормалізації на середньосвітові показники (6%);

- кількістю статей, опублікованих університетом в журналах, індексованих в Web of Science, причому даний показник розраховується з урахуванням як чисельності викладачів, так і з нормалізацією по областям знань (6%).

Найбільшій ваги (30%) надається «впливовості» досліджень, що розраховується по цитованості статей університету. Це самий цікавий і складний для розрахунку показник, використовуваний при складанні рейтингу. Цитованість розраховується як повністю нормалізований показник, що враховує особливості цитування в різних областях знань, різницю в цитуванні статей, опублікованих у різні роки, різних типів публікацій (наукові статті та огляди, наприклад). Крім того, вводяться поправки на середній рівень цитованості країни в цілому.

Показник, що характеризує трансфер знань і технологій, розраховується з обсягу коштів, отриманих на проведення наукових досліджень і розробок від підприємств реального сектора економіки, нормованих на чисельність викладацького складу (2,5% у загальній оцінці).

Інтернаціоналізація університету оцінюється з вагою в 7,5% порівню між такими показниками, як частка іноземних студентів, частка іноземних викладачів і частки статей, написаних в міжнародному співавторстві.

Об'єднуючими індикаторами вищевказаних методик можна вказати:

- кількість статей, опублікованих у відповідних міжнародних виданнях;
- рівень цитованості;
- частка іноземних студентів та викладачів.

Шанхайські критерії охоплюють, як і український рейтинг ТОП-200, фактичні дані, наприклад, кількість випускників та працівників ВНЗ, які отримали Нобелівську премію чи медаль Філдса. Інші вміщують, окрім фактичних даних, опитування академічної спільноти та роботодавців. Таким чином, можемо зробити та провести аналогію з українськими методиками, які вибудовані на основі міжнародних.

Порівняно новим міжнародним багатовимірним рейтингом є U-Multirank.

U-Multirank – проект нового багатовимірного рейтингу університетів світу, що був ініційований і фінансується Європейською комісією. Розробником методології і виконавцем дослідження виступає об'єднання дослідницьких організацій під назвою CHERPA network (Consortium for Higher Education and Research Performance Assessment- Консорціум для оцінки ефективності роботи закладів вищої освіти і дослідницької діяльності) [15].

U-Multirank оцінює університети усього світу, а не лише європейські; охоплює різні виміри діяльності університетів; включає як загальний рейтинг університетів, так і рейтинг за напрямками підготовки; оцінює усі типи вищих навчальних закладів і дослідницьких установ; відповідає потребам різних зацікавлених сторін.

Базові методологічні принципи цього рейтингу передбачають, що його результати не будуть підсумовуватися у загальний бал, а даватимуть багатовимірну оцінку за різними критеріями. Також не буде фіксованих ваг для окремих індикаторів, і, відповідно, рейтинги будуть інтерактивними – тобто користувач сам зможе обрати

показники, які для нього є найбільш значимими, і дізнатися, які університети найкращою мірою відповідають цим вимогам. Оскільки будь-яка оцінка допускає певну неточність, а різниця між університетами може бути незначною, аби не перебільшувати відмінності між закладами результати рейтингу представлятимуться не у вигляді переліку університетів із чітко визначеними місцями, а у вигляді груп з більш-менш схожими показниками.

U-Multirank оцінює університетську діяльність за п'ятьма основними напрямками: викладання і навчання; дослідницька активність; передача знань; інтернаціоналізація; регіональна включеність, для оцінки яких використовується 31 індикатор. Даний рейтинг в 2014 році об'єднав 850 вищих навчальних закладів всього світу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В підсумку, можна відмітити, що U-Multirank є не просто рейтинговою системою, яка представлена переліком ранжированих ВНЗ за загальним сумарним балом, а дещо більшим – пошуковою системою, яка, у порівнянні з іншими, на наш погляд, найбільш повно висвітлює та репрезентує весь перелік необхідної інформації для абітурієнта чи студента. Адже всі рейтингові системи, в першу чергу, покликані дати змогу абітурієнту визначитися з тим чи іншим ВНЗ, а вже потім система своєрідного змагання серед ВНЗ за того самого ж абітурієнта, як ключової фігури та запоруки роботи будь-якого вищого навчального закладу.

Загалом, рейтингові системи, як національні, так і міжнародні, дають змогу оцінити слабкі місця вищого навчального закладу у порівнянні з іншими. Таким чином вивчення методик ранжування дає змогу закладам виявляти резерви підвищення надання освітніх послуг з точки зору їх якості. Тому, вважаємо за доцільне запропонувати наступне: вироблення об'єктивної державної рейтингової системи, побудованої на основі практики існуючих методик, яка б слугувала оціночним критерієм для ВНЗ. Крім того, з огляду на достатньо велику чисельність ВНЗ в Україні, слід виробити мінімально допустиме значення рейтингової оцінки, певного критичного порогу для ВНЗ аби, в підсумку, забезпечити високу якість надання освітніх послуг, спонукаючи до посилення конкурентних переваг серед закладів.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є:

- визначення перспектив подальшого входження українських ВНЗ до світових рейтингів;
- з'ясування резервів підвищення позицій регіональних ВНЗ у національних рейтингах, в тому числі виявлення слабких та сильних сторін регіональних ВНЗ;
- більш комплексне дослідження нової рейтингової пошукової системи – U-Multirank;
- моделювання державної рейтингової системи.

Список літератури

1. Ван Дайк Н. Двадцять років ранжування університетів / Ніна Ван Дайк // Вища школа. 2006. — №5—6. — С. 48—66.
2. Вітлінський В.В. Моделювання рейтингової оцінки вищого навчального закладу / В.В. Вітлінський, Т.С. Оболенська, Н.В. Жигоцька // Економічна кібернетика. — 2000. — № 3—4. — С.64—73.
3. Воробйов Ю. Визначення рейтингу вищих навчальних закладів на підставі багатьох показників / Ю. Воробйов, О. Вассерман, А. Пашков // Вища школа. — 2003. — №4—5. — С. 43— 47.
4. Джоббінс Д. Вихід на глобальну арену: погляд преси (практик рейтингування ВНЗ за кордоном) / Д. Джоббінс // Вища школа. — 2006. — №3. — С. 68—76.
5. Лю Н. Академічний рейтинг університетів світу / Нянкай Лю, Ін Чень. // Вища школа. — 2006. — №5—6. — С. 67—77.

6. Насцимбени Ф. Европейская ассоциация — гарантия качества e-LEARNING / Ф. Насцимбени // Высшее образование в России. — 2006. — №12. — С. 55—57.
7. Наука України в дзеркалі науко метричної бази даних SciVerse Scopus [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.jsi.net.ua/journals/scopus.html>
8. Ніколаєнко С. Рейтингові системи — складові національного моніторингу якості вищої освіти / С. Ніколаєнко // Вища школа. — 2006. — №3. — С. 3—14.
9. Портал про вищу освіту в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bestuniversities.com.ua/ru/compas>
10. Україномовний розділ відкритої багатомовної мережевої енциклопедії [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Рейтинг>
11. Центр міжнародних проєктів НДІ прикладних інформаційних технологій Євроосвіта [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://euroosvita.net/index.php/?category=35&id=691>
12. Academic Ranking of World Universities [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.shanghairanking.com/World-University-Rankings/Swiss-Federal-Institute-of-Technology-Zurich.html>
13. QS Worldwide University Rankings [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.topuniversities.com/subject-rankings>
14. The Times Higher Education World University Rankings [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ra>.
15. U-Multirank [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.u-multirank.eu/#!/home?trackType=home§ion=entrance>.

Ilona Tsarenko

Kirovohrad National Technical University, Kirovohrad, Ukraine

The Rating Systems of Ranking of the Higher Education Institutions: Ukrainian and International Methodologies

The main aim of this article is to analyze the methodology of ranking of the higher education institutions by using the international and Ukrainian rating systems.

The article describes the conceptual bases of methodology of the realization the ranking of higher education institutions according to Ukrainian and international rating systems. The influence of rating systems on the behavior of applicants in choosing the higher education institution are uncovered. The methodologies of Ukrainian rankings are analyzed, the most popular of them are selected, the leaders of national ratings are represented. The methodologies of the international ranking of the higher education institutions universities and the position of Ukrainian universities in them are distinguished. Additionally, the new multivariate rating system as U-Multirank is explored.

It was proved, that the rating "TOP-200 Ukraine" highlights the actual indicators such as the number of teachers, foreign students and others, while the rating of "Compass reflects an assessment of the higher education institution by the graduates and employers in terms of conformity of the level of educational services to the needs of the labor market, that is more objective assessment. Moreover, it was defined, that the unifying the indicators for international methods are: the number of articles. which are published in relevant international journals; the level of citation and also the share of the foreign students and teachers.

rating, ranking, the competitiveness of the higher education institutions, methodology, indicator, criteria

Одержано 15.11.14